

آیا اطلاعات سلامت روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران مستند و معتبر هستند؟: مطالعه موردی اطلاعات پزشکی کودکان

فیروزه زارع فراشبندی^۱، فائزه امینی^۲، علیرضا رحیمی^۳، رویا کلیشادی^۴

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: روزنامه‌ها در کنار سایر رسانه‌های جمعی، نقش چشمگیری در افزایش سواد سلامت عموم مردم ایفا می‌کنند. یکی از موضوعات مهم روزنامه‌ها، اطلاعات پزشکی کودکان است. پژوهش حاضر با هدف تعیین سندیت و اعتبار اطلاعات مرتبط با پزشکی کودکان در روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران در شش ماهه اول سال ۱۳۹۳ انجام شد.

روش بررسی: این مطالعه از نوع کاربردی، روش آن، تحلیل محتوا و بررسی مدارک موجود و ابزار جمع‌آوری اطلاعات، سیاهه واری محقق ساخته بود. جامعه هدف را کلیه پیام‌های مندرج در ۶۹۴ نسخه از پنج روزنامه کثیرالانتشار تشکیل داد. حجم نمونه بر اساس روش نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفمند، ۴۲۶ عنوان مطلب (۳۰۱۹ پیام) مرتبط با پزشکی کودکان بود. از این تعداد، ۵ پیام حوزه موضوعی پربسامد شناسایی گردید و سندیت علمی آن‌ها از نظر شواهد موجود، در پایگاه Up to date مورد بررسی قرار گرفت. جهت توصیف داده‌ها از فراوانی و درصد استفاده شد.

یافته‌ها: روزنامه جام‌جم بیشترین (۵۰/۷ درصد) میزان اطلاعات مرتبط با پزشکی کودکان را منتشر کرده بود. ۵۲/۸۵ درصد از پیام‌های مرتبط با پزشکی کودکان نویسنده داشتند و روزنامه ایران از نظر وجود پیام‌های دارای نویسنده، بیشترین فراوانی (۸۵/۷۱ درصد) را به خود اختصاص داد. از نظر وضعیت استناددهی نیز ۶۰/۷۹ درصد پیام‌ها استناد داشتند. ۶۰ درصد پیام‌های برجسته از نظر شواهد موجود، در پایگاه Up to date مورد تأیید قرار گرفتند.

نتیجه‌گیری: عملکرد روزنامه‌ها در مورد مستند بودن اطلاعات پزشکی کودکان، نسبتاً مطلوب، اما نیازمند توجه بیشتر به ویژه در نگارش مطالب توسط متخصصان پزشکی کودکان می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: سندیت علمی؛ پزشکی کودکان؛ روزنامه‌ها؛ مدیریت اطلاعات سلامت؛ پزشکی مبتنی بر شواهد

پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۳/۲۳

دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۱۸

ارجاع: زارع فراشبندی فیروزه، امینی فائزه، رحیمی علیرضا، کلیشادی رویا. آیا اطلاعات سلامت روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران مستند و معتبر هستند؟: مطالعه موردی اطلاعات پزشکی کودکان. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۶؛ ۱۴ (۳): ۸۴-۸۹

چشم‌پوشی می‌نمایند. حتی ممکن است برخی از مطالب آن‌ها اشتباه و به طور بالقوه برای کسانی که به آن‌ها اعتماد می‌کنند، خطرناک باشد (۱). از سوی دیگر، بسیاری از افراد به اطلاعاتی که از مطبوعات به دست می‌آورند، اکتفا می‌کنند؛ چرا که آن‌ها قادر به ارزیابی اطلاعات نمی‌باشند؛ در حالی که ممکن

مقدمه

رسانه‌های جمعی یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عوامل در تبادل و اشاعه دانش می‌باشند که نقش بسیار مهمی را در انتقال اطلاعات به مردم و سیاست‌گذاران ایفا می‌کنند؛ به نحوی که می‌توان گفت نقش رسانه‌ها در تأثیر بر روی افکار عمومی و تغییر رفتار، غیر قابل انکار است (۱). نتایج مطالعات نشان می‌دهند که اگرچه امروزه اینترنت منبع اطلاعاتی مهمی تلقی می‌شود، اما بسیاری از مردم همچنان از رسانه‌های چاپی همچون مجله و روزنامه برای کسب اطلاعات سلامت استفاده می‌کنند (۲). روزنامه‌ها برای مردم عادی و نیز متخصصان (از جمله متخصصان حوزه سلامت)، یک منبع مهم اطلاعاتی در مورد آگاهی از انتشار نتایج تحقیقات علمی مختلف در جامعه هستند و می‌توانند نقشی کلیدی در تفهیم مسایل مرتبط با سلامت به مردم عادی جامعه داشته باشند (۳). یکی از موضوعاتی که اغلب صفحاتی از روزنامه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد و مورد استقبال مردم و به ویژه مادران قرار می‌گیرد، اطلاعات پزشکی کودکان است. پزشکی کودکان به سلامت و مراقبت‌های پزشکی نوزادان، کودکان و نوجوانان از بدو تولد تا ۱۸ سالگی می‌پردازد (۴). برخی از مطالعات نشان داده‌اند که رسانه‌ها اغلب در بیان فواید پزشکی اغراق می‌کنند؛ در حالی که از عوارض جانبی و قیمت خدمات یا داروها

مقاله حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد با کد ۳۹۳۷۴۴ می‌باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شده است.

۱- دانشیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- کارشناسی ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤل)

Email: faezeh.amini2010@gmail.com

۳- استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۴- استاد، پزشکی اطفال، مرکز تحقیقات رشد و نمو کودکان، پژوهشکده پیشگیری اولیه از بیماری‌های غیر واگیر، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

روش سرشماری و پس از اعمال معیارهای ورود داشتن پوشش سراسری (کشوری)، داشتن موضوعیت عمومی، داشتن نسخه الکترونیکی و داشتن اطلاعات مرتبط با پزشکی کودکان انتخاب شدند. عدم دسترسی به روزنامه در حین بررسی، به عنوان معیار خروج در نظر گرفته شد. این روزنامه‌ها شامل اطلاعات، ایران، جام‌جم، رسالت و کیهان بود. حجم نمونه بر اساس روش نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفمند تعیین شد و ۴۲۶ مطلب مرتبط با پزشکی کودکان استخراج گردید (تعداد ۳۰۱۹ پیام). لازم به ذکر است که امکان استخراج بیش از یک پیام از یک مطلب وجود داشت.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها، سیاهه واریسی محقق ساخته بود که مؤلفه‌های آن با توجه به اهداف پژوهش تعیین گردید و شامل «مشخصات روزنامه، محتوای پیام، گرایش موضوعی پیام بر اساس برنامه آموزشی و ضوابط رشته تخصصی پزشکی کودکان (۱۷)، وضعیت استاد و نویسندگی پیام و وضعیت شواهد» بود؛ به طوری که چهار بخش اول سیاهه برای تمامی پیام‌ها (۳۰۱۹) و بخش پنجم سیاهه که به وضعیت شواهد پیام‌ها اشاره داشت، تنها برای پنج موضوع پرسامد (دارای فراوانی بیش از ۲۰۰) (۱۸) شناسایی شده تکمیل گردید.

به منظور بررسی سندیت پیام‌های پرسامد استخراج شده، پنج موضوع منتخب پرسامد از نظر وجود شواهد با استفاده از جستجوی موضوع مربوط در پایگاه اطلاعاتی مبتنی بر شواهد Up to date مورد بررسی قرار گرفت تا وضعیت شواهد آن‌ها از نظر تأیید، رد و بی‌طرفی بررسی شود؛ چرا که پایگاه اطلاعاتی Up to date منبع مناسبی برای پاسخگویی به پرسش‌های بالینی می‌باشد (۱۹). داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی و درصد فراوانی در قالب جدول) در نرم‌افزار Excel مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

است این اطلاعات با آن چیزی که به صورت علمی تأیید شده است، مطابقت نداشته باشد (۵).

پژوهش‌های مختلفی در داخل و خارج از ایران به بررسی چگونگی انتشار، ارزیابی و صحت اطلاعات سلامت در انواع رسانه‌ها پرداخته‌اند که در ادامه به آن اشاره خواهد شد، اما در داخل ایران پژوهشی به بررسی اطلاعات مرتبط با پزشکی اطفال در رسانه‌ها و به ویژه بررسی سندیت این اطلاعات پرداخته است که تا زگی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد. از جمله مطالعات مشابه می‌توان به پژوهش محمدپور اهرنجانی و همکاران در خصوص جایگاه مطالب تغذیه‌ای در مطبوعات ایران (۶)، ملک‌افضلی و همکاران در مورد چگونگی انتشار نتایج تحقیقات سلامت در روزنامه‌های ایران (۷)، نصراله‌زاده و شهبازتبار در مورد اطلاعات علمی پزشکی در روزنامه‌های ایران (۸) و هوسپیان و همکاران در خصوص مطالب تغذیه‌ای مرتبط با سرطان در مجلات عامه‌پسند ایران (۹) اشاره کرد. در خارج از ایران نیز می‌توان به پژوهش Moynihan و همکاران در مورد پوشش رسانه‌های خبری در مورد فواید خطرهای داروها (۱۰)، Shaw و همکاران در مورد صحت اطلاعات مکمل‌های غذایی در مجلات پرخواننده بزرگسالان (۱۱)، Murthy و Krishnamurthy در مورد سندیت ادعاهای تبلیغاتی مربوط به دارو (۱۲)، Salzman در خصوص مطالب تغذیه‌ای روزنامه Today Show (۱۳)، Rao و Maheshwar در مورد مطالب تغذیه‌ای در روزنامه‌های هندی (۱۴)، آشورخانی و همکاران در خصوص کیفیت اخبار سلامت در رسانه‌های چاپی کشورهای در حال توسعه (۱) و Fisher و همکاران در مورد سندیت و قابلیت اطمینان بودن منابع اینترنتی مرتبط با فیروز رویی ناشناخته (۱۵) اشاره نمود.

بررسی پیشینه‌های مرتبط با پژوهش حاضر نشان داد که محققان متعددی به بررسی صحت و ارزیابی کیفیت اطلاعات سلامت منتشر شده در انواع رسانه‌ها پرداخته‌اند، اما هیچ پژوهشی مرتبط به موضوع پزشکی کودکان در رسانه‌ها مشاهده نشده است.

از آنجایی که در حال حاضر مردم تقاضا و نیاز فراوانی به اطلاعات سلامت صحیح، مرتبط، سریع و بی‌طرف دارند و عامه مردم اغلب به رسانه‌های جمعی به عنوان منبع اصلی اطلاعات اعتماد می‌کنند (۱۶) و با توجه به این که رسانه‌های چاپی یکی از اولین منابع اطلاعاتی سلامت در بین متخصصان بالینی و همچنین، عموم مردم به شمار می‌رود (۱)، حایز اهمیت است که اطلاعات سلامت منتشر شده در حوزه‌های مختلف سلامت در رسانه‌های گوناگون از جمله روزنامه‌ها بررسی گردد تا صحت، سندیت و اعتبار آن‌ها مشخص شود. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف تعیین سندیت اطلاعات پزشکی کودکان در روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران انجام شد تا از این رهگذر مشخص شود که آیا روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران، اطلاعات معتبر سلامت کودکان را در اختیار مادران و عموم مردم قرار می‌دهند یا خیر؟ و نتایج آن را به دست‌اندرکاران روزنامه‌ها، مسؤولان و عموم جامعه ایران گزارش نماید تا تأثیری بر گردش و توزیع صحیح اطلاعات سلامت در جامعه داشته باشد.

یافته‌ها

از مجموع ۶۹۴ نسخه روزنامه مورد بررسی، ۴۲۶ مطلب (۳۰۱۹ پیام) مرتبط با پزشکی کودکان استخراج شد. سهم هر یک از روزنامه‌های مورد بررسی در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱: فراوانی مطالب مرتبط با پزشکی کودکان در روزنامه‌های مورد بررسی

جدول ۱ نشان دهنده وضعیت پدیدآوردگی پیام‌ها می‌باشد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، ۵۲/۵۸ درصد از پیام‌های مرتبط با پزشکی کودکان دارای نویسنده بودند. پیام‌های دارای نویسندگانی با تخصص نامشخص، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص دادند. روزنامه ایران از نظر وجود پیام‌های دارای نویسنده، بیشترین فراوانی و روزنامه رسالت که تمامی پیام‌های آن فاقد نویسنده بود، کمترین فراوانی را داشت.

روش بررسی

این مطالعه از نوع کاربردی و روش آن، تحلیل محتوا و بررسی مدارک موجود بود. جامعه آماری را کلیه پیام‌های مندرج مرتبط با پزشکی کودکان در ۶۹۴ نسخه از پنج روزنامه کثیرالانتشار در شش ماه اول سال ۱۳۹۳ تشکیل داد که به

جدول ۱: وضعیت نویسندگی اطلاعات پزشکی کودکان مندرج در روزنامه‌های ایران

نام روزنامه	مطالب مرتبط با پزشکی کودکان	نویسنده		تخصص نویسنده		
		دارد	ندارد	متخصص	پزشک عمومی	غیر متخصص
		تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
اطلاعات	۱۱۳	۶۰ (۵۳/۰۹)	۵۳ (۴۶/۹۰)	۱۵ (۱۳/۲۷)	۰ (۰)	۴۴ (۳۸/۹۳)
ایران	۷۷	۶۶ (۸۵/۷۱)	۱۱ (۱۴/۲۸)	۱۲ (۱۵/۵۸)	۰ (۰)	۵۴ (۷۰/۱۲)
جام جم	۲۱۶	۹۶ (۴۴/۴۴)	۱۲۰ (۵۵/۵۵)	۳۹ (۱۸/۰۵)	۰ (۰)	۵۷ (۲۶/۳۸)
رسالت	۵	۰ (۰)	۵ (۱۰۰)	۰ (۰)	۰ (۰)	۰ (۰)
کیهان	۱۵	۲ (۱۳/۳۳)	۱۳ (۸۶/۶۶)	۰ (۰)	۰ (۰)	۲ (۱۳/۳۳)
جمع کل	۴۲۶	۲۲۴ (۵۲/۵۸)	۲۰۲ (۴۷/۴۱)	۶۶ (۱۵/۴۹)	۰ (۰)	۱۵۷ (۳۶/۸۵)

بحث

نتایج پژوهش حاضر نشان داد از بین روزنامه‌های مورد بررسی، روزنامه جام‌جم بیش از نیمی از کل مطالب مرتبط با پزشکی کودکان را منتشر کرده بود. این یافته با نتایج مطالعه نصراله‌زاده و شهناز تبار (۸) همسو بود. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که روزنامه جام‌جم بیشترین مطالب علمی پزشکی را به خود اختصاص داده است (۸). به نظر می‌رسد دلیل این امر، اختصاص صفحه‌ای با عنوان «سلامت» در این روزنامه می‌باشد که به صورت روزانه به انتشار اطلاعات حوزه سلامت می‌پردازد.

بررسی وضعیت نویسندگی مطالب پزشکی کودکان در روزنامه‌های ایران حاکی از آن بود که در حدود نیمی از این مطالب نویسنده داشتند و تخصص بیشتر نویسندگان آن نامشخص بود. این نتایج با یافته‌های تحقیق هوسپیان و همکاران مبنی بر این که بیشتر مطالب تغذیه‌ای مرتبط با سرطان در مجلات عامه‌پسند فاقد نویسنده‌ای با تخصص مربوط می‌باشند و تخصص اکثر نویسندگان آن نامشخص است (۹)، همسو می‌باشد. همچنین، با نتایج مطالعه محمودپور اهرنجانی و همکاران که نشان داد درصد کمی از مطالب موجود در روزنامه‌های کنیرالانتشار ایران دارای نویسنده ذی‌ربط هستند (۶)، همخوانی داشت. از طرف دیگر، با یافته‌های پژوهش Salzman (۱۳) مطابقت نداشت. آن‌ها گزارش کردند که بیشتر پزشکان در برنامه تلویزیونی Today Show، مطالب تغذیه‌ای ارائه می‌کنند (۱۲). نتایج پژوهش Moynihan و همکاران حاکی از آن بود که ۵۰ درصد مطالب در رسانه‌های مورد بررسی دارای حداقل یک نویسنده متخصص می‌باشد (۱۰) که با نتایج پژوهش حاضر همسو بود.

جدول ۲ وضعیت استناددهی پیام‌های مورد بررسی را نشان می‌دهد. ۲۵۹ پیام استناد داشتند که در حدود ۵۹/۶۲ درصد از آن‌ها استناد درون متنی بود. در این میان، روزنامه رسالت با ۵ پیام دارای استناد (۱۰۰ درصد)، بیشترین و روزنامه اطلاعات با ۳۷ پیام (۳۲/۷۴ درصد) کمترین میزان استناد را داشت.

جدول ۳ پیام‌های پرسامد در بین پیام‌های مرتبط با پزشکی کودکان را در روزنامه‌های مورد بررسی نشان می‌دهد. خوشه موضوعی پیام‌ها بر اساس «برنامه آموزشی و ضوابط رشته تخصصی کودکان» تعیین شد. این برنامه ۳۱ خوشه موضوعی را مشخص می‌کند که پس از چند مرحله پالایش بر روی پیام‌های مندرج در روزنامه‌ها در حوزه پزشکی کودکان، پنج خوشه موضوعی به عنوان خوشه‌های پرسامد و برجسته شناسایی گردید (۱۸). سپس موضوع فرعی و پیام نهایی این خوشه‌ها مشخص شد (جدول ۳).

از میان پیام‌های پرسامد منتشر شده در روزنامه‌های کنیرالانتشار ایران، موضوعات «اضطراب در کودکان - خانواده (عامل ایجاد)»، «عدم مصرف شیر - اختلال در رشد کودکان» و «کنترل خشم - آموزش به کودکان» بر اساس شواهد موجود در پایگاه اطلاعاتی مبتنی بر شواهد Up to date تأیید گردید؛ در حالی که موضوع «اسهال - عدم ارتباط با رویش دندان» رد شد و موضوع «مصرف تنقلات - تولد زودرس نوزاد» نیز بی‌طرف بود؛ بدین معنی که شواهد کافی برای تأیید یا رد آن وجود نداشت (جدول ۴).

جدول ۲: توزیع فراوانی وضعیت استناددهی پیام‌های مرتبط با پزشکی کودکان در روزنامه‌های مورد بررسی

نام روزنامه	تعداد مطالب مرتبط با پزشکی کودکان	استناد		
		دارد	درون متنی	برون متنی
		تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
اطلاعات	۱۱۳	۳۷ (۳۲/۷۴)	۳۴ (۳۰/۰۸)	۳ (۲/۶۵)
ایران	۷۷	۵۲ (۶۷/۵۳)	۵۲ (۶۷/۵۳)	۰ (۰)
جام جم	۲۱۶	۱۵۲ (۷۰/۳۷)	۱۵۰ (۶۹/۴۴)	۲ (۰/۹۲)
رسالت	۵	۵ (۱۰۰)	۵ (۱۰۰)	۰ (۰)
کیهان	۱۵	۱۳ (۸۶/۶۶)	۱۳ (۸۶/۶۶)	۰ (۰)
جمع کل	۴۲۶	۲۵۹ (۶۰/۷۹)	۲۵۴ (۵۹/۶۲)	۵ (۱/۱۷)

جدول ۳: موضوعات پربسامد در بین پیام‌های مرتبط با پزشکی کودکان در روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران

رتبه	خوشه موضوعی	موضوع فرعی	پیام برجسته
۱	اختلالات روانی	اختلالات اضطرابی	اضطراب در کودکان - خانواده (عامل ایجاد)
۲	تغذیه	مصرف شیر	عدم مصرف شیر - اختلال در رشد کودکان
۳	رشد، تکامل و رفتار	خشونت در کودکان	کنترل خشم - آموزش به کودکان
۴	سلامت عمومی کودک	بهداشت دهان و دندان	اسهال - عدم ارتباط با رویش دندان
۵	جنین و نوزاد	مراقبت‌های بارداری	مصرف تنقلات - تولد زودرس نوزاد

از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به بررسی شواهد فقط در یک پایگاه اطلاعاتی مبتنی بر شواهد اشاره کرد که بر اساس مستندات موجود بر ارجحیت این پایگاه (۱۹) استوار بود. بررسی شواهد در پایگاه‌های متعدد دیگر می‌تواند این نقیصه را در پژوهش‌های بعدی رفع نماید.

نتیجه‌گیری

سندیت و اعتبار اطلاعات در مطالعه حاضر در سه بعد «وضعیت پدیدآورندگی، استناددهی و وجود شواهد در پایگاه‌های اطلاعاتی» بررسی شد. ارزیابی اطلاعات منتشر شده در دو بخش وضعیت پدیدآورندگی و استناددهی نشان داد که از نظر وضعیت پدیدآورندگی کمتر از نیمی از مطالب دارای نویسنده مشخص بود، اما بیشتر آن‌ها تخصص لازم در زمینه پزشکی کودکان را نداشتند. از نظر وضعیت استناددهی، مطالب منتشر شده در این حوزه در روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران از وضعیت نسبتاً مناسبی برخوردار است؛ چرا که بیش از نیمی از مطالب دارای استناد بودند. از نظر سندیت علمی پیام‌ها نیز از آن جایی که سه پنجم از اطلاعات پربسامد مرتبط با پزشکی کودکان که در سال ۱۳۹۳ در روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران ارایه شده بود، سندیت علمی لازم را در پایگاه Up to date داشتند و با توجه به اهمیت مبحث سلامت و به ویژه سلامت کودکان، می‌توان با احتیاط به اطلاعات سلامت کودکان در روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران اعتماد کرد.

در مجموع، عملکرد روزنامه‌های مورد بررسی در خصوص مستند بودن اطلاعات پزشکی کودکان ارایه شده، نسبتاً مطلوب، اما نیازمند توجه بیشتر به ویژه در نگارش مطالب توسط متخصصان پزشکی کودکان است؛ چرا که این امر با وضعیت نویسندگی مطالب رسانه‌ای حوزه سلامت در جهان فاصله دارد. از نظر صحت اطلاعات نیز در حدود سه پنجم مطالب، مستندات لازم جهانی را داشتند و معتبر بودند که در صورت نگارش مطالب توسط پزشکان کودکان، احتمال افزایش سندیت اطلاعات سلامت کودکان مندرج در روزنامه‌ها بیشتر خواهد شد.

این مسأله بیانگر آن است که رسانه‌های خارجی به انتشار مطالب سلامت با نویسندگان متخصص اهمیت بیشتری می‌دهند و احتمال می‌رود دلیل این امر آن باشد که داشتن نویسنده متخصص برای انتشار یک مطلب توسط این رسانه‌ها، به عنوان یک معیار اساسی محسوب می‌شود.

بررسی وضعیت استناددهی پیام‌های مورد بررسی نشان داد که بیش از نیمی از مقالات دارای یکی از انواع استناد (درون متنی و برون متنی) می‌باشند. این یافته با پژوهش Moynihan و همکاران (۱۰) مشابهت داشت. آنان دریافتند که ۵۰ درصد مطالب در رسانه‌های مورد بررسی، به حداقل یک منبع استناد داده‌اند، اما با یافته‌های تحقیق هوسپیان و همکاران مبنی بر این که سه چهارم پیام‌های تغذیه‌ای مرتبط با سرطان در مجلات عامه‌پسند ایران فاقد هر نوع استنادی هستند (۹)، همسو نمی‌باشد. همچنین، با یافته‌های پژوهش Salzman (۱۳) مطابقت نداشت. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که برنامه تلویزیونی Today Show اغلب موارد بدون ذکر شواهد و منابع به ارایه مطالب می‌پردازد (۱۳). شاید دلیل این امر آن است که روزنامه‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر به وضعیت استناددهی مطالب منتشر شده خود توجه بیشتری داشته‌اند.

در مطالعه حاضر از طریق بررسی شواهد موجود در پایگاه اطلاعاتی Up to date، سندیت ۵ پیام پربسامد مطرح در روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران در حوزه پزشکی کودکان مورد بررسی قرار گرفت و مشخص شد که ۶۰ درصد اطلاعات منتشر شده در این حوزه، دارای سندیت علمی لازم بودند. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های van Trigt و همکاران (۲۰)، آشورخانی و همکاران (۱) و Shahar و همکاران (۲۱) همسو بود. این مطالعات دریافتند که صحت اطلاعات موجود در رسانه‌ها رضایت‌بخش می‌باشد (۲۱، ۲۰، ۱). اما Shaw و همکاران به این نتیجه رسیدند که تنها ۱۵ درصد از اطلاعات مرتبط با مکمل‌های غذایی موجود در مجلات پرخواننده بزرگسالان صحت علمی دارد (۱۱). شاید دلیل این امر آن است که در این مجلات ماهیت پیام‌ها تجاری بوده و تبلیغات و تشویق به مصرف یک محصول خاص، موجب شده است که از صحت پیام‌ها کاسته شود.

جدول ۴: توزیع فراوانی وضعیت شواهد پربسامدترین پیام‌ها بر حسب موضوع

ردیف	موضوع پیام	بررسی شواهد	تعداد مقالات مرتبط در پایگاه Up to date	مدارک ارجاعی کاملاً مرتبط
۱	اضطراب در کودکان - خانواده (عامل ایجاد)	تأیید	۱	۵
۲	عدم مصرف شیر - اختلال در رشد کودکان	تأیید	۸	۷
۳	کنترل خشم - آموزش به کودکان	تأیید	۱	۴
۴	اسهال - عدم ارتباط با رویش دندان	رد	۱	۵
۵	مصرف تنقلات - تولد زودرس نوزاد	بی‌طرف	۱	۴

سلامت در امر بررسی سندیت مقالات پیش از انتشار آن‌ها استفاده گردد.

تشکر و قدردانی

مطالعه برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد می‌باشد که بودجه آن توسط معاونت پژوهش و فن‌آوری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تأمین شده است.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود دست‌اندرکاران تولید محتوا در رسانه‌های عمومی، با به کارگیری متخصصان سلامت در حوزه‌های مربوطه، اعتبار و سندیت علمی نوشته‌ها را تضمین نمایند و استناد (درون متنی و برون متنی) مقالات را به عنوان معیاری برای چاپ مقاله در رسانه در نظر بگیرند. همچنین، پیشنهاد می‌شود از متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی یا متخصصان رسانه و

References

- Ashorkhani M, Gholami J, Maleki K, Nedjat S, Mortazavi J, Majdzadeh R. Quality of health news disseminated in the print media in developing countries: a case study in Iran. *BMC Public Health* 2012; 12: 627.
- Cotten SR, Gupta SS. Characteristics of online and offline health information seekers and factors that discriminate between them. *Soc Sci Med* 2004; 59(9): 1795-806.
- Huiberts A, Hjørnevik M, Mykletun A, Skogen JC. Electromagnetic hypersensitivity (EHS) in the media - a qualitative content analysis of Norwegian newspapers. *JRSM Short Rep* 2013; 4(11): 2042533313487332.
- WebMD. What Is a Pediatrician? [Online]. [cited 2016 Jun 6]; Available from: URL: <http://www.webmd.com/baby/what-is-a-pediatrician#1>
- Zare-Farashbandi F, Hovsepyan O. Scientific or popular: The need to check the authenticity of health information published in the media. *Health Inf Manage* 2014; 11(2): 135-7. [In Persian].
- Mohammadpour Ahranjani B, Abdollahi M, Pakravan M. Nutritional messages in Iranian newspapers: a content analysis. *Payesh Health Monit* 2003; 2(1): 63-71. [In Persian].
- Malek Afzali H, Eftekhari H, Baradaran Eftekhari M, Paikari N, Djalalinia S, Falahat K. Assessing article related to health in newspapers with a wide circulation in IR. *Iran -2005. Hakim Health Sys Res* 2009; 12(3): 40-4. [In Persian].
- Nasrollahzadeh S, Shahbaztabar P. Scientific medical information in Iran's mainstream newspapers. *Proceedings of the 3rd National Conference on Research and Science Production in Medical Field*; 2011 Dec 22; Babol, Iran. [In Persian].
- Hovsepyan O, Zare-Farashbandi F, Askari G. A survey on cancer-related nutritional information in Iranian popular magazines. *J Educ Health Promot* 2015; 4: 102.
- Moynihan R, Bero L, Ross-Degnan D, Henry D, Lee K, Watkins J, et al. Coverage by the news media of the benefits and risks of medications. *N Engl J Med* 2000; 342(22): 1645-50.
- Shaw P, Zhang V, Metallinos-Katsaras E. A content analysis of the quantity and accuracy of dietary supplement information found in magazines with high adolescent readership. *J Altern Complement Med* 2009; 15(2): 159-64.
- Murthy MB, Krishnamurthy B. Authenticity of claims made in drug promotional literature. *Indian J Pharmacol* 2010; 42(1): 59-60.
- Salzman N. Nutrition and the news: An analysis of nutrition coverage on the today shows [Dissertation]. Washington, DC: American University; 2011.
- Maheshwar M, Rao DR. A comparative analysis of nutrition science coverage by popular Indian daily news. *Journal of Media and Communication Studies* 2011; 3(4): 131-43.
- Fisher JH, O'Connor D, Flexman AM, Shapera S, Ryerson CJ. Accuracy and reliability of internet resources for information on idiopathic pulmonary fibrosis. *Am J Respir Crit Care Med* 2016; 15(194): 2-218.
- Gupta A, Sinha AK. Health coverage in mass media: a content analysis. *J Communication* 2010; 1(1): 19-25.
- Secretariat of the Council for Undergraduate Medical Education. Curriculum and Criteria of pediatrics. Tehran, Iran: Ministry of Health and Medical Education; 2008. [In Persian].
- Zare Farashbandi F, Amini F, Rahimi A, Kelishadi R. A content analysis of pediatric information in widely circulated newspapers in Iran. *Payesh Health Monit* 2017; 16(2): 180-9. [In Persian].
- Beydokhti H, Haji Zeinolabedini M. Evaluation of evidence-based medical information resources based on the rate of answers provided for clinical questions. *J Health Adm* 2011; 14(44): 81-6. [In Persian].
- van Trigt AM, de Jong-van den Berg LT, Voogt LM, Willems J, Tromp TF, Haaijer-Ruskamp FM. Setting the agenda: Does the medical literature set the agenda for articles about medicines in the newspapers? *Soc Sci Med* 1995; 41(6): 893-9.
- Shahar S, Shirley N, Noah SA. Quality and accuracy assessment of nutrition information on the Web for cancer prevention. *Inform Health Soc Care* 2013; 38(1): 15-26.

Credibility and Reliability of Health Information in Widely Circulated Iranian Newspapers: A Case Study of Pediatrics Information

Firoozeh Zare-Farashbandi¹, Faezeh Amini², Alireza Rahimi³, Roya Kelishadi⁴

Original Article

Abstract

Introduction: Newspapers along with other mass media have a significant role in increasing the health literacy of the general public. Pediatrics related information is one of the most important health subjects in newspapers. The goal of this study was to assess the scientific authenticity of pediatrics information in widely circulated Iranian newspapers in the year 2014.

Methods: This applied survey was performed using content analysis method in the first part and evidence-based medicine in the second part. The data gathering tool was a checklist designed by the researchers. The statistical population consisted of all of the messages printed in 694 volumes in 5 of the most widely circulated Iranian newspapers. The sample size was calculated using non-probability purposive sampling (426 newspaper articles). Among a total of 3019 messages, 5 topics were determined as high frequency and their scientific authenticity was evaluated in the Up to date database. Data are presented as frequency and percentage.

Results: The findings indicated that most of pediatrics related information was published in Jam-e-jam (50.7%). Regarding authorship, 52.85% of articles had authors and Iran newspaper had the highest percentage of articles with identified authors. Regarding references, 60.79% of the articles were validated. According to evidences in the Up to date database, the authenticity of 60% of the outstanding messages was confirmed.

Conclusion: It is revealed that the pediatric information published in the Iranian newspapers was relatively credible. However, more attention must be paid to the credibility of the articles, particularly in regards to using pediatric information written by pediatricians.

Keywords: Accuracy; Pediatrics; Newspapers; Health Information Management; Evidence-Based Medicine

Received: 07 Jan., 2016

Accepted: 13 June, 2017

Citation: Zare-Farashbandi F, Amini F, Rahimi A, Kelishadi R. **Credibility and Reliability of Health Information in Widely Circulated Iranian Newspapers: A Case Study of Pediatrics Information.** Health Inf Manage 2017; 14(2): 84-9.

Article resulted from MSc thesis No. 393744 funded by Isfahan University of Medical Sciences.

1- Associate Professor, Medical Library and Information Science, Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

2- MSc, Medical Library and Information Science, Department of Medical Library and Information Science, School of Management and Medical Informatics, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran (Corresponding Author) Email: faezeh.amini2010@gmail.com

3- Assistant Professor, Medical Library and Information Science, Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

4- Professor, Pediatrics, Child Growth and Development Research Center, Institute for Early Prevention of Non-Communicable Diseases, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran